

відкриті новаціям. Багато хто із них має добре розвинену приватновласницьку свідомість, позитивно ставляться до приватної власності, стали підприємцями. Вони готові нести відповідальність за себе і за країну. Вони склали основу нового соціального утворення, невідомого в радянську епоху – нашого середнього класу, що є опорою поки що слабкої української демократії. В основі їх ціннісних вподобань лежать загальнолюдські цінності. Вони дорожать свободою, мають в ній потребу, так само як і в справедливості. Вони дорожать своєю гідністю і вимагають поваги до себе від інших. На жаль, такі пострадянські українці нині поки що в переважаючій меншості.

3. Глобалізований світ сформував разом із постмодерністським мисленням «комодифікований тип особистості» (П.Дениско), інакше кажучи, ситуативний тип людини, яка, залежно від ситуації, легко змінює не лише спосіб життя, а й свої цінності, принципи, погляди, мислення. Вона – суцільна релятивність, відносність, змінюваність. Для неї найважливіше найвигідніше продати свої знання, вміння, здібності, зовнішність тощо. Цей тип людини з'явився і в сучасній Україні, не дивлячись на деяку ізольованість її від загальносвітових процесів, зокрема європейських. Він є продуктом споживацького суспільства, яке в нинішній Україні доволі інтенсивно формується.

Це тип людини-споживача, але споживача гіпертрофованого. Це тип пост- постмодерного «я», характерними рисами якого є: перетворення на товар, який треба рекламувати і просувати на ринок; спустошення внутрішнього світу, розмитість його, невловимість, втрата внутрішньої цілісності та зцентрованості, зосередження лише на соціально-публічних образах себе (я-для-інших); штучна скомбінованість, показ ситуативної та комодифікованої я-концепції за допомогою своєї зовнішності та поведінки, саморекламування, децентралізованість в часі та просторі тощо [4].

Європейськість – це не ідеал, а спосіб життя, який стверджує розумність як відкриту здатність мислення та розуміння, як загальнозначимість, універсальність. Європейськість – це загальнолюдські прагнення (С.Пролеєв), гідність людини, її реальні права та свободи, людяність, тощо. Україна закріпила курс на євроінтеграцію. Чи спроможні пострадянські українці, будучи такими різними, на такий спосіб життя, яким є європейський?

Література:

- 1.Алексеевич С. Час second-hand (кінець червоної людини). К.:Дух і Літера. 2017. 464с.
2. Цимбал Т. В. Людина у пошуках ґрунту: монографія. Національний педагог. університет імені М. П. Драгоманова. К.: Кривий Ріг, 2010. 284 с.
3. Братасюк М.Г. Homo sovieticus як соціальний тип людини. (за творчістю С.Алексієвич). Науковий вісник ЛНУ. Серія «Філософські науки». Випуск 20, 2018. С.47-58.
- 4.Дениско П. Комодифіковане «я» - новий тип персональної ідентичності. Філософська думка, 2017. № 4. С.81- 94.

Віктор Грушко
(Тернопіль, Україна)

ЗАНЕПАД ТРАДИЦІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНУ

На сучасному етапі країни Заходу вступили в новий період, що одержав назву постмодерн. Соціуми провідних країн увійшли у стан, коли ідеали та цілі модерну, народженого в Новий час у Західній Європі, досягли свого втілення, і такі суспільства опинились у стані цілепокладаючої дезорієнтованості.

Модерн утверджувався через секуляризацію, позитивізм, матеріалізм. Під впливом модерну проходила відмова від традицій, релігійних ідеалів, звичної соціальної ієрархії і

відбувався перехід до світськості, культу розуму, рівності. Земні пріоритети одержали перевагу над потойбічними, розум – над душею, прогрес техніки - над моральними цінностями. Модерн, вирішальним чином, був породжений ідеями мислителів Нового часу. Сучасний світ став наслідком утвердження ідеалів і цінностей модерну. У свою чергу, премодерн, в основі якого традиції та релігія, на сучасному етапі виявився на узбіччі суспільного життя.

Постмодерн - це такий етап розвитку суспільства, який за своїми особливостями виділяється так, як Середньовіччя чи Новий час (модерн). Після вступу в нього найрозвинутіших країн Заходу досить швидко і незахідні народи почали втягуватися у нову світоглядно-ціннісну реальність. У всьому світі спостерігається процес трансформації від традиційних суспільств (премодерн) через період модерну до стану постмодерну.

Незважаючи на те, що постмодерн значною мірою заперечує ідеали і цінності модерну, він постає як закономірний процес і логічне завершення еволюції попередньої епохи. Постмодерн починає формуватись вже в самому модерні і постає як втілення усіх цілей, які той ставив перед собою. При цьому постмодерн не стільки бореться з модерном, як модерн з премодерном, скільки проявляє себе як закономірний наслідок розвитку попереднього періоду. Коли модерн остаточно перемагає премодерн, суспільство опиняється у постмодерні.

Модерн протягом останнього сторіччя реалізовувався в трьох варіантах, які набули рис ідеологій – комунізму, фашизму і лібералізму. Поразка фашизму і комунізму у ХХ ст. визначили лібералізм, як найефективнішу і найпослідовнішу модерністську доктрину. Лібералізм, зосередившись на звільненні людей від їх обов'язків перед суспільством, своїм народом, власною сім'єю, Богом і т.д., більш влучно втілював найсокровенніші бажання людей ніж конкуруючі ідеології. Свобода, серед ідеалів Великої Французької революції - «свобода, рівність, братерство», виявилась найжаданішою для людей. Людей більше приваблювала свобода ніж братерство (національний чи расовий солідаризм у фашизмі) та рівність (у комунізмі).

Постмодерн, разом з всеохопною свободою, привніс у життя суспільства тотальний конформізм. На цьому етапі відбувається відмова від етно- та європоцентризму, утверджується мультикультурність, релігійний екуменізм, заперечуються абсолютні істини. Постмодерн утверджує відносність всього (істини, реальності, сім'ї тощо). Віртуальна реальність все більшій кількості людей замінює дійсність. Характерною особливістю постмодерну стає переконання, що «немає нічого святого», життя це гра (сукупність ігор), а тому до всього слід ставитись з іронією. Важливим тут стає естетика і сила вражень, що переживаються в конкретний момент часу. Іспанський мислитель Ортега-і-Гасет дійшов висновку, що ліберальна культура і науково-технічний прогрес сформували тип відчуженої від традиції людини, в якій віра в прогрес затьмарила інші сторони життя суспільства. На переконання іспанського філософа, сучасна людина, як розпечена дитина, що зосереджена на своїх правах і забаганках, зовсім ігнорує свої обов'язки, проявляючи невдячність до тих, хто приклався до полегшення їй життя.

Культ толерантності супроводжувався включенням у норму життя все більш широкого спектру поглядів, способів життя, варіантів самореалізації людей тощо. Паралельно з утвердженням мультикультурності стають все більш багатоманітними міжстатеві відносини та прояви гендерної самоідентифікації. Суспільство поступово атомізується і втрачає потребу досягати значимих для суспільства цілей, перетворюючись у механічне поєднання чужих один одному людей, яких окрім економічного інтересу нічого не поєднує. Лібералізм, який здійснив найбільш вагомий внесок в утвердження ідей модерну, досягнувши всіх його цілей, вичерпав сенс для подальшого поступу. Як наслідок, місце віри у прогрес у постмодерні займає нігілізм.

Лібералізм зумів найбільш повно втілити уявлення людей про суспільний ідеал, для якого характерний радикальний розрив з традицією (архаїкою), що накладала на людей велику кількість різного роду обмежень. В основі цього процесу лежить звільнення людини

від всього позаіндивідуального – Бога (богів), держави, суспільства, сім'ї, етнічності і навіть статевої ідентичності. З позиції лібералізму, визначати себе чоловіком чи жінкою, це позбавити себе своєї неповторності, а тому людина повинна володіти правом змінювати одержану від народження стать. Протягом століть, від моменту зародження модерну, крок за кроком реалізовувалась одна стратегічна його мета – звільнення людей від усього і всіх. Протягом цього періоду відбувалась девальвація традиційних цінностей та ідеалів, моралі і чеснот, героїв і авторитетів тощо, які могли хоч якось обмежувати свободу людей. Ці поступові, непомітні, незначні зміни, в основі своїй, фактично, були спрямовані на звільнення від Бога, який в епоху Середньовіччя займав центральне місце у житті суспільства. На сучасному етапі лише світська мораль, яка все більше деградує до рівня етикету та інститути держави ще виставляють певні обмеження щодо можливостей людей реалізовувати свою свободу. Саме у постмодерні стало очевидно, що утверджувана лібералізмом свобода виявилась найвищою цінністю для людського суспільства. Людство з досягненням максимальної свободи, згідно логіки розвитку суспільних процесів, мало б завершити свою історію. Якщо людина звільняється від усього, то далі їй вже і немає чого ще прагнути і немає потреби докладати зусилля. Очевидно, не випадково такий стан суспільства Френсіс Фукуями охарактеризував як «Кінець історії».

Постмодерн, досягнувши повної перемоги над традиційними цінностями, утверджує всеосяжний нігілізм і звільняє суспільство від внутрішнього наповнення, від смислу свого існування. Тут відбувається процес руйнування людей як особистостей, як їх духовна смерть. Разом з цим утверджується порожнеча, ніцшеанське *ніццо*. У постмодерні осмислене життя людей завершується, а його місце займає їх безмістовний броунівський механічний рух. З досягненням усіх цілей ліберального модернізму, індивідуалізація (атомізація суспільства) досягає свого максимуму. Люди, звільнившись від усього, опиняються сам на сам з власним, нічим не наповненим внутрішнім світом. Згідно Мішеля Фуко, після ніцшеанського «Бог вмер» у XIX ст. настає "смерть суб'єкта" у кінці XX ст. У постмодерну епоху тотальної детермінованості людина абсолютно втрачає здатність бути носієм певної неповторності. Гонитва за необмеженою свободою привела до діаметрально протилежних результатів. У післямодерному суспільстві людина звільняється від самої себе та зливається, за термінологією Делез із «Антиєдіпа», у безлику і вільну від будь-якої відповідальності за будь-що шизомасу. Це ознаки натовпу, який нищівно критикував Густав Лебон за його деструктивну, руйнівну природу. Постмодерне суспільство - це, очевидно, завершальний етап п'ятсотлітнього розвитку, після якого, згідно виявлених Карлом Ясперсом закономірностей, людство буде очікувати новий радикальний розворот у вже абсолютно іншому напрямку, в якому зростатиме роль відповідальності кожного члена суспільства за весь соціум і його майбутнє.

Тетяна Вільчинська
(Тернопіль, Україна)

КОНЦЕПТОСФЕРА РЕЛІГІЙНОГО САКРАЛЬНОГО ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТ ХРИСТІАНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ТА ЇЇ ЛІНГВАЛІЗАЦІЯ В МОВІ

Актуальність теми визначається її спрямованістю на розв'язання такої важливої для сучасної лінгвістики проблеми, як мовна об'єктивація концептосфери сакрального та її моделювання в українському етнокультурному просторі, що за відсутності фундаментальних праць, присвячених лінгвістичному аналізу сакрального в національній етнотрадиції, відкриває нові перспективи в його поглибленому студіюванні.